

tij in priznanja. Ministrstvo prosvete ga je dalo v obravnavo Glavn. Prosveti. Savetu ter pozvalo na sodelovanje še delegate iz pokrajin.

To delo bi bržkone rodilo drugačen sad — za svojo osebo sem v tem celo prepričan — ako bi Glavn. Prosv. Svet ne vzel za osnov razprav samo projekta g. Radojevića, nego bi si določil najprej načela za šolstvo in svoj oficialni načrt sestavil po teh načelih. A omenjeni postopek je bil menda obvezen za Gl. Prosv. Svet.

Da obrazložimo tudi Slovenci svoje zahteve, sva s tov. Iv. Dimnikom začela pisati o njih v »Nar. Prosv.«; dočim se je spuščal ta v specialna vprašanja in jih obravnaval z našega stališča in oziraje se na naše prilike, sem sam priobčil obširnejše razmotrivanje pod naslovom »Načelno pitanje sloven. učiteljstva o projektu zakona o osnovnim školama«. Reči moram, da so se člani Gl. Prosv. Savefa, katerim je urednik »Nar. Prosv.«, spoštovani drug Milj. Stanković redno dostavljali vse številke, v katerih so bila ta razpravljana, za naše stališče zanimali, a spoznati smo morali, da je zlasti v načelnih vprašanjih prišla naša propaganda preozno.

Vobče je treba priznati, da za učiteljsko stališče Radojevićev načrt ni slab, se je pa v tem oziru še izboljšal; zahteva pač strogo izpolnjevanje dolžnosti, a nudi obenem polne pravice.

Največja njegova pridobitev je 8 letno obvezno šolsko pohajanje, s čemer nam je za današnje razmere dovoljno preskrbljeno za notranji razvoj našega šolstva. Isto jamči med drugim tudi zahteva, da mora vsaka šola imeti najmanj 2 učitelja, kar odpravlja današnje omino- zne enorazrednice.

Tako smo dospeli danes na novo postajo Zakonski načrt, ki ga je osvojil Gl. Prosv. Svet v svojih sejah od koncem jan. pa v prve dni marca t. l., in ki je znan iz letnika »Nar. Prosv.« št. 85—90, je glasom poročil predložen ministrskemu svetu. Kar moremo še danes storiti na njem, je to, da predložimo izpremembe, ki jih je sklenila letošnja velikonočna anketa ljubljanskega poverjeništvu UJU; in to bo storjeno v poslednjih minutah dvanajste ure.

Kako naj to storimo, hočem omeniti na koncu. Sedaj pa si dovolim opozoriti na najvažnejše izpremembe, ki jih predlagam omenjena anketa; predaleč bi namreč vodilo, ako bi hotel opozoriti na vse izpremenjene podrobnosti; na razpolago pa sem ob koncu poročila za morebitna pojasnila v tem ali onem vprašanju.

Vzroki, ki so nas vodili pri tej ali oni izpremembi, so večina brez posebnega utemeljevanja razvidni iz izpremembe same. Sponiram pa pri svojem poročilu da je v Beogradu predlagani in popravljeni Radojevićev načrt znan vsaj v bistvenih točkah.

Čl. 1. izraža smoter osn. šole. Dasi priznavamo, da je izražanje smotra v zakonu le programatično, je vendar smoter označiti izčrпно: načrtov ta čl. je povsem izpustiti telesno vzgojo, ki jo naša pri-pomba povdarja.

Čl. 6. določa dolžnost staršev, da dajejo deco v šolo; dopušča pa, da jo ti lahko pohajajo kjerkoli. Tu smo statuirali pravilo, da morajo hoditi otroci v domačo šolo.

nejšim merilom. Šola občuje uspešno z domom in vzbuja se zanimanje za predmet tudi v domačih, često zakrknjenih krogih. To je za nadaljne uspehe zelo važno.

Učitelj pa se mora potruditi, da posetnikom o razstavi pove, kako se morajo otroška dela umevati. **Narod se mora šele naučiti gledati.** Vedeti mora, kako se riše danes metodično. Zlasti se mora prepričati, da niso današnje risbe brezdušni posnetki risb na šolski tabli ali pa po predlogah. Otroška risba je **važen otroški doživljaj, je samolastno učenčevo delo — original!** Kot taka ne more biti nikdar, najmanj pa kot prvo delo, brez napake.

Primerjati se more le s prostim spisom, ki tudi ni nikdar brez napake. Prejšnje risbe pa so bile prepisi, brez duha, brez značaja, brez osebnosti.

Učiteljstvo bo v šolskih razstavah gledalo v delavnice svojih tovarišev in snovalo si bode iz izkušeni nov kapital.

Da bo pa osnovna razstava na vzgojni podlagi, je treba, da se drži strogo trdnih načel. Ta bi bila na pr.:

1. Razstaviti se morajo vsa dela, ki so jih oddajali učenci kot svoje proizvo-de tekom leta ali kakem drugem roku in so se razredovala kot taka.

Čl. 9. našteva vrste osnovnih šol ter navaja tudi šole za odrasle nepismene. Potrebno pouka za odrasle nepismene vseskozi uvidevamo, mnenja pa smo, da so za ta pouk primernejši tečaji mesto šol; zato naj imajo to označbo, kar gotovo tudi v inozemstvu bolje učinkuje.

Čl. 22. i. n. vpostavlja šolske občine in jim nalaga dolžnost, da zidajo in vzdržujejo šolska poslopja ter skrbe za stvarne šolske potrebščine. Iz preteklosti našega šolstva predobro poznamo kvarni vpliv krajin šolskih svetov, kakor tudi oviro v razvoju šolstva, da se breme zidanja in izdržavanja šolstva nalaga šolskim občinam. Mnogokrat pa se šolske občine tudi pri najboljši volji ne morejo dvigniti do tega, da bi skrbele uspešno za svojo šolo, ker so gospodarsko prešibke. Zato priporočamo, da se izdrževalno breme prenese na širša, gospodarsko čvrstejša ramena, t. j. na srez, v katerem bodo premožnejše občine pomagale v prosvetnem dviganju slabšim, kakor se to na pr. pri cestah i. pod. že danes godi.

Čl. 54—57. Postopek pri vpisovanju šolske dece v šolo smo neznatno izpremenili tako, da ga približamo našemu današnjemu načinu, ki je preprostejši, a nudi bolj pregled.

Čl. 58. Našemu današnjemu naziranju smo zblížali tudi določbe o opravičljivosti otroške odsotnosti. Šolske kazni, dasi se zde našemu naziranju drakonične, smo pustili neizpremenjene z ozirom na državne razmere, prenesli pa smo njihovo eksekutivno od šolske občine, ozir. od krajin. šol. sveta, ki ga eliminiramo, na sodišča, katero ima občo eksekutivno oblast.

Čl. 60. Za ocenjevanje določa načrt rede (gl. tam); mnenja smo bili, da nam zadostujejo trije, in sicer: odličan (3), dobar (2), slab (1). Pustili pa smo nam dose-daj neobičajno zaznamovanje (3, 2, 1), ker se nam ni videlo potrebno, v taki malenkosti biti le iz tradicionalizma drugačnega naziranja.

Izjavili smo se za to, da poučuj učitelj v šoli vse predmete razen veronauka. V istem členu smo določili nepredvideno maksimalno število tedenskih ur (25) in honoriranje nadur.

Čl. 87. Smo dopolnili ne dovolj označeno pravico na stanarino učiteljstva.

Čl. 95.—113. obravnavajo učiteljske pravice. V teh čl. smo spravili v sklad z določbami zakona o civilnih državnih uslužbencih one določbe, ki bi mogle poslabšati učiteljski položaj napram onim.

Čl. 114. Tu smo znižali število učen- cev v posameznih razredih od 60 na 50 (pri 1. š. l.) in od 50 na 40 (pri več šol. letih).

Čl. 119.—130. obsegajo disciplinarno postopanje. Tu smo predložili postopne (srezke, oblastne, državne) učiteljske porote, ki naj delujejo v disciplinarnih zadevah skupno z učiteljskimi zbornicami.

Čl. 131.—147. govore o postavljanju in nameščanju učiteljstva. Najvažnejše naše izpremembe v tem odst. so: 1. da sodočloča pri nameščanju učiteljstva učiteljska zbornica, 2. črtali smo čl. 141., ki jamči učiteljsko stalnost na istem mestu le 15 let, Pustili pa smo, oziraje se na državne potrebe, določbo, da je vsak učitelj prvih 6 let na razpolago ministrstvu prosvete.

Čl. 148.—150. Ocenjevanje učiteljstva smo v glavnem izpremenili v toliko,

2. Naznanjen mora biti čas, v katerem so se dela vršila, in sicer v urah na teden in na leto z ozirom na to, koliko je ur iz urnika odpadlo.

3. Za vsako risbo se mora vedeti, v katerem šolskem letu, v kateri skupini in v kateri starosti jo je risar izvršil.

4. Za vsako risbo se mora vedeti, pod katerim nadzorstvom je nastala, zlasti ali je domače ali šolsko delo.

5. Če bi se rabili posebni pripomočki pri delu, zlasti podobe, bi se moralo označiti to na risbi iskreno.

Iz otroških risb se sklepa često naglo na novo risarsko metodo in se tudi včasih obsoja. Pa nova metoda ne more propasti, ako se tvori po njej iskreno in dosledno in ako so ljudje, ki jo razumejo. — Če pa propade, se godi to le, kar se je ne razumi. Ali je ne razumejo učitelji ali starši. Preveč stoji ljudje pod vplivom starih umetnin, še bolj pa pod vplivom njihovih njiagiatov, ki se često šopirijo nepošteno. Zato zahtevamo taki ljudje preveč. — Soditi mora le, kdor je kedaj sam risal. Včasih se zgodi, da prav zato izgubi otrok veselje do dela, ker se sam pod tukai omenjenimi umetniškimi vplivi sodi prestrogo. Tu ima pedagog-risar prav resno nalogo. Uporabljati mora najnežnejši takt, da posreduje pravilno in pove otroku, v čem tiči vrednost njegovega dela.

da ga ne ocenjuje nadzornik, marveč ocenjevalna komisija na podlagi nadzornikovih vpisov.

Čl. 157. Popolnoma in načelno smo izpremenili ta člen, ki podaja občo razdelitev uprave in nadzora in ki se glasi sledeče: (gl. v načr.) Nasproti temu smo se držali prvotnega svojega principa, da izločimo kraj, šol. svete ter da spadajo stanovska učiteljska vprašanja, uprava in eksekutiva učiteljskih skupščin v področju učiteljstva samega; zato smo stavili semkaj besedilo iz Zav. načrta iz l. 1920., ki se glasi: (gl. tam).

Neposredno šolsko upravo izročamo upravitelju, ki vodi tudi šolsko blagajno.

Na tem mestu se mi zdi še izven poročila samega potrebno na nekaj opozoriti. Zakonski načrt sam vsebuje znano učiteljsko zahtevo po ločitvi šolske od občne uprave; stari zakon o obč. upravi in samoupravi nasprotno postavlja šolsko upravo še vedno pod političnega šefa. In poročila pripovedujejo, da se je zakonski načrt, oziraje se na že izšli zakon izpremenil — »Nar. Prosv.« sicer trdi, da nebištevno — česar si ne morem prav predstavljati; da se opusti načrt ločitve, je menda bistvena in načelna izprememba; vendar pa ni najhujša. Upajmo, da zakonski načrt ne doživi težjih izprememb, ki bi ga utegnile res principielno pokvariti.

Čl. 162.—177. V odst., ki govori o šolskih nadzornikih, smo z izpremembami vnovič povdarili načelno svoje stališče, da se morajo nadzorniki vseh vrst imati le iz onega učiteljstva, za katerega šole so določeni in da imej pri predlogih oseb za šolske nadzornike učiteljstvo svojo besedo. Tudi načelo strokovnih nadzornikov smo povdarili s svojimi izmenami.

Čl. 178.—197. Upravo, v teh členih označeno, smov v smislu prej omenjenega načela izpremenili tako, da smo zamenjali besedilo v najnovjšem načrtu z besedilom, kakor ga vsebuje Zavez in načrt iz leta 1920.

Čl. 213., ki govori o spremljanju otrok v cerkev, smo izpremenili v toliko, da naj učiteljstvo ob določenih dnevih deco v cerkvi le nadzoruje; kot nepotreben smo označili naslednji odstavek (gl. tam.)

Kot nedostatek smo občutili v zak. načrtu to, da ne govori o učiteljski izobrazbi in nadaljni učiteljski izobrazbi.

Dasi se hočejo urediti učiteljske šole s posebnim zakonom, smo vendar mnenja, da je treba v zakonu, ki omenja učiteljsko spretno, označiti tudi smernice zanjo. To smo storili z ustavitvijo tozadevnega odstavka iz Zav. načrta 1920.

Čl. 219.—241. V prehodnih naredbah smo dopolnili le še ono, kar se nanaša na izpremembe v glavnem tekstu.

Predlog:

To so v glavnem izpremembe, ki jih je izvršila velikonočna anketa. Že poprej sem rekel, da se izvrši njihova izročitev v poslednjih minutah dvanajste ure.

Zato predlagam, naj ljubljansko poverjeništvu UJU predloži vse izpremembe z utemeljitvijo nemudoma Glavnemu odboru UJU s prošnjo, da si jih osvoji kot svoje in jih predloži ministrstvu prosvete s prošnjo, da jih uvažuje in merodainim osebam narodnim poslanikom itd. s prošnjo, da zastopajo naše težnje v prid našemu šolstvu in učiteljstvu in s tem v prid razvoju narodne in državne prosvete.

## Ovire povoljnih učnih in vzgojnih uspehov v šoli.

(Poročal na okr. učiteljski konferenci v Ljubljani dne 24. junija 1922. Fran Skulj.)

Življenje je boj za obstanek. Temu je podvržen vsak človek, vsako živo bitje. Kdor podleže, je končal življenje. Življenjski boj človeštva je že altera natura posameznika, ki se dostikrat ne zaveda, da ga bje. Toda boj za obstanek ni edini, so še drugi boji, ki jih ima človek bojevati. Izmed vseh najtežji je gotovo boj za napredek, ki je tudi za človeštvo najvažnejši. Vse pridobitve dobrin na vseh poljih zaznamujejo silno težavno boje, predno so postale zmagovalke, ter postale last človeštva. Nepreračunljive množine energične in psihočne naravi je porabilo človeštvo v boju za napredek. Ko se človeštvo veseli lavorik svojih zmag, že se snujejo novi cilji — ni počitka, ni oddiha in to je življenje.

Ognjišče bojev za napredek je v šolstvu. Ne smemo se čuditi, da je specijelno zato delo vzgojitelja in učitelja tako težavno, ker se mu stavi ravno vsled tako važne pozicije, kakor jo zavzema šola, vselej in vsepovsod brezštevila ovir. Ovire so bile, so in bodo, včasih večje, včasih manjše po raznih okoliščinah in časovnih razmerah. Naloga šole je, da jih pobija, odstrani in jim izdere

strupenim kalem, ki so vzklike v škodo Živimo v dobi, ko dosejajo te ovire višek in opominjajo vse one, ki imajo voljo in so posvetili svoje delo vzgoji in pouku, k resnemu razmišljanju, kako odstraniti neznosne ovire.

Vojna doba in prva leta po vojni so nudila najugodnejši teren vsem onim strupenim kalem, ki so vzklike v škodo vzgoji in pouku, ter bahato poglala svoje korenine v slošni propalosti, ki je poplavila s svojimi valovi kulturni pokret našega naroda. Že nekaj let pred vojno se je pripravljala ta teren, vede ali nevede, o tem nočem tu razpravljati, dokler ni izbruhnilo vse skupaj v svojem elementu do viška. Opravičeno se danes toži, da ni mogoče doseči kljub vsem naporom učiteljstva onih ciljev v vzgoji in pouku, kakor bi bilo pričakovati po trudu in delu.

Kje tiče te ovire? Oglejmo si jih, da odstranimo trudeči se v svojem poklicu vse, kar nam ovira ter nam ustavlja korak na potu naših ciljev.

Ovire so dvojne: izvenšolske in šolske. Prve so one na domu, na ulici in v človeški družbi sploh, ter politične. Šolske ovire so pedagoško didaktičnega značaja ter one šolske uprave.

Kakšna je okolica in njen vpliv na vzgojo med in po vojni do današnjega dne? Socijalne razmere so se poslabšale za minimum 50%. Neizprosna sila v boju za življenje je izpila iz src večine prebivalstva nežna in blaga čustva, v človeška srca so se vgnezdili: egoizem, sebičnost, brezčutnost do bližnjega, pesimizem, otopelost za vse višje; v bogatih hišah: razkošje, razuzdanost, lahkomisljenost, brezskrbnost, brezbriznost za vse lepo in blago. V taki mlakuži pokvarjenosti srca in duše, v oblateni in ponižani morali ne morejo rasti krepost, volja, doveztnost do lepote in dela, ker ni vzgledov in vzpodbude. Sedanja šolska mladina je bila v tem okuženem zraku vzrejena — če hoče — vzgojena. Kaj pričakujemo od nje družega, kakor apatijo do pouka, brezbriznost za delo in pomanikanje volje. Okuženo srce je preneslo dete že v šolo in ponajvečkrat se doma vsako drobno vzgojno zrno iz mladega srca izruje, predno požene prve kali življenja. **Materijalistično razpoloženje mase je stalna sila, ki vleče mladino navzdol.** Vsak dan čuje mladina doma ali na ulici, — to pripoveduje v šoli — kako udobno živi ta ali oni, ki se ni ničesar učil, ki je bil znan delomrznež, a sedaj ima blagostanje. »Kaj se boš učil, saj ima vsak delavec več, kakor učen gospod« je stalen refren otrokove okolice. Potepuh, malopridnež, navihaneč, ti so danes mladini pravi idealni tipi za bodočnost. — Vzgojitelj to gleda in nima moči, ne pripomočkov, da bi odvrnil to usodno poluhjanje. Treba bo krepke državne roke, da odstrani pogubonosne vplive slabe okolice. Zaščita javne morale je dolžnost države. **Tudi drakonični zakon ne bi bil prekruti, da se uničijo korenine, iz katerih izvira vse zlo in te so: lenoba, delomrznost, tatvina, surovost, poboji, pijančevanje, nemoralnost vseh vrst korupcija itd. Če tel izrastkov vsega hudega ne izderemo iz našega ljudstva, zaman bo trud in vse naše delo.**

(Dalje prihodnjič.)

## Iz Jugoslavije.

— Služenje učitelja u stalnom kadru. »Narodna Prosveta« poroča: Ministarski Svet usvojio je predlog g. Ministra Prosvete, na osnovi koga je Ministar Vojne odlukom F. D. Br. 29098 od 14. o. god. izdao naređenje: »da se učitelji i svršeni daci Učiteljskih Škola kao i svršeni bogoslovi pozivaju u kadar na službu svake godine, počev od 1. jula o. g. po tri meseca, za vreme velikog odmora do odsluženja kadrovskog roka. Ovakvo pozivanje biće sve do novog zakona o ustroistvu vojske, kojim će se i ovo regulisati«. Pri ovome svi oni učitelji na koje se ovo naređenje odnosi kad pođu na odsluženje svoga roka u vojsci imaju samo o tome da izveste svoga školskog nadzornika i ne moraju podnositi ostavku na učiteljsku dužnost, jer se oni neće ni razrešavati od učiteljske dužnosti, a primaće sve svoje dosadašnje prinadležnosti, samo zato vreme ne treba da primaju platu kao vojnici (jer dve plate u isto vreme ne mogu imati). A 1. oktobra o. g. s pozivom na pomenuti broj Ministra Vojnog imaju da se prijave svojoj dotičnoj komandi, da ih razreši i uputi na svoju redovnu učiteljsku dužnost.

Iz Petrinje je prišlo 27. junija na študijsko potovanje v Slovenijo 42 hrvatskih maturantov pod vodstvom 4 profesorjev in 2 profesorice. Potujejo preko Ljubljane, Bleda, Bohinja, Zagreba v hrv. Primorje. V Ljubljani so si ogledali tudi Učit. ti-